

К. О. Басенко,
аспірант кафедри Економічної теорії,
Чернігівський державний інститут економіки і управління

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

У роботі розглянуто основні аспекти державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу, що регулює інвестиційні процеси на українському ринку. Визначено основні переваги та недоліки діючої системи державного регулювання, а також запропоновано основні напрями удосконалення даної системи.

This paper examines the main aspects of state regulation of investment activity in Ukraine. It is analysed normatively legal base, that regulate investment processes at the Ukrainian market. Certainly basic advantages and lacks of the operating system of government control, and also basic directions of improvement of this system are offered.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційно-будівельний комплекс, державне регулювання, ринкові саморегулятори.

Key words: investment activity, investment is an investment building complex government control, market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Увесь хід розвитку народного господарства України та його соціально-економічні результати вказують на об'єктивну потребу істотних змін інвестиційної стратегії з метою забезпечення її ефективності. Надмірне нарощування потенціалу затратних галузей і виробництв отожнювалось з успіхами в економічному розвитку. Низький життєвий рівень населення спростував примарну "правильність" цього напрямку. Як показав світовий досвід, найефективніший розвиток комплексного потенціалу народного господарства забезпечує ресурсозберігаюча інвестиційна стратегія. Маються на увазі не тільки матеріально-технічні, трудові та фінансові ресурси, а й такий винятково важливий ресурс, як час. Виграш у часі дає багато переваг і відкриває великі можливості в умовах інтегрованого розвитку світової економіки.

На сучасному етапі розвитку економіки активізація інвестиційної діяльності потребує створення сприятливих умов для мобілізації капіталу і ефективного його використання в тих видах діяльності, і в тій кількості, які відповідають інтересам галузей і країни в цілому. В цьому контексті слід зазначити, що будівельний комплекс відноситься до інвестиційних комплексів економіки, від рівня розвитку яких значною мірою залежить відтворення виробничих фондів та структурне і якісне оновлення виробничого потенціалу. Будівництво у сукупності із машинобудуванням становить матеріальну основу інвестиційно-виробничої діяльності і відіграє суттєву роль у забезпеченні інвестиційного процесу виробничими потужностями з метою своєчасного і якісного освоєння інвестицій. Водночас ефективність інвестиційного впливу будівельного комплексу на соціально-економічний розвиток економіки значною мірою залежить від досконалості методів та інструментів регулювання інвестиційного процесу та їх відповідності сучасним потребам.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам регулювання інвестиційно-будівельної діяльності присвячено багато науково-дослідницьких робіт, серед яких слід відмітити таких науковців, як Ф.А. Вазинського, А.В. Колодійчука, А.Ю. Яремко, А. Каспріка, Г.С. Стефанишина, О. Шатила та багатьох інших. Питанням аналізу стану та динаміки розвитку інвестиційно-будівельної сфери присвячені зокрема роботи А. Асаула, А. Беркути, А. Гойка, Ю. Манцевича, В. Кравченко, Л. Левгта, К. Паливоди, де автори викладають власне бачення шляхів удосконалення процесів інвестування будівництва. В економічній літературі детально розглянуті питання загальної потреби в капітальних вкладеннях, оновлювання і відтворення основних і оборотних фондів, пріоритетів інвестування. Проте динамічний розвиток ринкових стосунків обумовлює необхідність додаткових наукових досліджень та проблем інноваційного розвитку будівельного комплексу з метою вдосконалення існуючих та формування нових механізмів реалізації його інвестиційної стратегії. У зв'язку з цим виникла необхідність уточнення і систематизації методів і інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності в будівельному комплексі України, а також у формуванні механізму реалізації державної стратегії регулювання інвестиційної діяльності, що забезпечує активізацію залучення інвестицій в будівельний комплекс.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження зумовлена тим, що в даний час в нашій країні ще залишається невирішеним ряд проблем об'єктивного і суб'єктивного характеру, що перешкоджають залученню інвесторів у будівельний комплекс економіки. Економічна ситуація, що склалася нині в нашій країні, значно ускладнює інвестиційно-будівельну діяльність. Тому нагальною є роз-

Таблиця 1. Принципи впливу держави на інвестиційний процес*

Назва принципу	Характеристика принципу
Науковість	Вплив держави на інвестиційний процес формується на науковій основі при забезпеченні міждисциплінарного взаємозв'язку наук
Системність	Системний підхід є передумовою розробки та впровадження заходів впливу на інвестиційний процес
Стратегічна цілеспрямованість	Розробка та впровадження державної стратегії інвестиційного процесу як складової частини стратегії соціально-економічного розвитку країни
Інноваційність	Інновації розглядаються державою в якості органічної складової частини інвестицій, чим зумовлюється утворення інноваційно-інвестиційного процесу
Традиційність	Інвестиційна стратегія держави повинна відповідати традиціям суспільства, його культурі, соціальній психології, сталому алгоритму життєдіяльності населення
Державність	Інвестиційний процес необхідно реалізувати під впливом держави та відповідно до національно-державних інтересів, з використанням повного спектра заходів державного впливу на розвиток економіки країни
Ресурсна забезпеченість	Інноваційні плани та програми повинні виходити з результатів обліку, аналізу та оцінки інвестиційних ресурсів та забезпечення ними у повному обсязі із розрахунку можливості їх примноження шляхом ефективного комбінування
Оптимальність планування	Інвестиційні плани повинні носити оптимальний характер і бути збалансованими за ресурсним забезпеченням, ступенем оснащеності та у міжгалузевому розрізі
Економічна зацікавленість	Державний вплив на інвестиційний процес концентрується на відповідній організації економічних інтересів суб'єктів господарювання
Ефективність	Перелік найважливіших цілей впливу держави на інвестиційний процес враховує забезпечення його високої ефективності
Директивність та контроль	Державний вплив на інвестиційний процес у розрізі держсектора економіки має директивний характер, а держконтроль поширюється на кожен складову процесу незалежно від форм власності
Зовнішнє доповнення	Зовнішнє економічне співробітництво з іншими країнами держава розглядає як вагомий додатковий фактор розвитку інвестиційного процесу на основі ресурсної самозабезпеченості країни
Пріоритетність	Ранжування інноваційних проектів за критерієм перспективності та прибутковості при включенні їх до програм державної фінансової підтримки

* Складено автором з використанням [2, с.36; 5, с. 39. 7, с.13].

робка адекватного ринковим відносинам інвестиційного механізму, що органічно поєднав би форми приватного і державного інвестування, оптимізував взаємозв'язки різних суб'єктів інвестиційної діяльності, а також відповідної законодавчо-нормативної бази та інших заходів, які регламентують інвестиційний процес як на рівні окремої фірми, підприємства або галузі, так і на рівні національної економіки у цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ринкова економіка, не дивлячись на багато її позитивних рис, не забезпечує саморегулювання інвестиційних процесів на користь окремої людини і суспільства в цілому. Враховуючи особливу значущість інвестицій для суспільства, держава регулює інвестиційну діяльність, створюючи умови для залучення і оптимального використання інвестицій [1, с. 54].

Світовий досвід свідчить, що в країнах з розвинутою ринковою економікою вплив держави на інвестиційні процеси посилюється в періоди економічних криз або глибоких структурних перетворень, а в умовах стабільності і підйому знижується, але ніколи не припиняється [2, с. 35]. Активне втручання держави в інвестиційні процеси тим більше необхідне в складних умовах трансформаційної економіки, як це відбувається в Україні, без чого неможливе ефективне поживлення інвестиційного процесу.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється різними методами і інструментами. Систематизація методів і інструментів регулювання інвестиційної діяльності має бути проведена на основі узагальнення наукової літератури, законів та законодавчих актів і іншої інформації з різних джерел [3, с.195]. Посилення ролі держави в інвестиційній сфері української економіки має бути націлене на підвищення ефективності державної інвестиційної політики при збереженні ринкових свобод і стимулюванні приватних інвестицій.

У період існування жорсткої централізованої системи управління економікою вкладення коштів у відтворення основних та оборотних фондів, на виконання проектних робіт, в науково-технічну продукцію мало форму планованих вкладень. Це відобразалося в створенні планових передумов і проектуванні. Розвиток ринкової економіки створив нові умови інвестиційної діяльності: розвиток різноманітних форм власності, свобода господарського вибору і господарської діяльності відповідно до цілей і завдань економічних суб'єктів. Але держава не була готова вчасно помітити і оцінити диспропорції, що виникали під впливом ринкових чинників, і вжити заходи регуляторного характеру для їх мінімізації. В цьому

контексті можна стверджувати, що багато диспропорцій та негативних тенденцій досі залишаються непоміченими, без детального аналізу, а інвестиційно-будівельні важелі гармонізації економіки — повною мірою не задіяними. Тому держава в найближчому майбутньому повинна спочатку економічно обґрунтувати, а потім і реалізувати більш ефективну модель земельних стосунків, фінансування, оподаткування, експорту-імпорту матеріалів і робіт у будівництві, а також елімінувати вплив негативних, у тому числі кризових чинників, на розвиток будівельного комплексу, враховуючи вагомий вплив останнього на економічний розвиток країни в цілому.

На сучасному етапі розвитку економіки стосунки, пов'язані з здійсненням інвестиційної діяльності, регулюються законами і міждержавними угодами, прийнятими на території, на якій здійснюється ця діяльність. Вплив держави на інвестиційний процес слід здійснювати в розрізі соціально-економічного розвитку відповідно до певних принципів, які в систематизованому вигляді представлені в табл. 1.

Завдання органів влади, як засвідчує світовий досвід, полягає у створенні сприятливих умов для інвестування як внутрішніх, так і залучених ззовні інвестиційних ресурсів у певні галузі або конкретні інвестиційні проекти, реалізація яких необхідна з точки зору національного розвитку. Для вирішення цього завдання виникає необхідність розробки ефективного механізму реалізації державної стратегії регулювання інвестицій-

но-будівельної діяльності. Важливу роль у процесі залучення інвестицій в економіку будівельної сфери відіграє вибір оптимальних пропорцій використання різних форм і методів регулювання інвестиційної діяльності. Це зумовлено тим, що зацікавлені сторони (потенційні інвестори, інвестиційні посередники, органи влади і ін.) активно взаємодіють в ході інвестиційної діяльності, мають і реально переслідують певну мету і відображають власні специфічні інтереси. Лише при співпадінні інтересів всіх взаємодіючих суб'єктів можлива активізація притоку інвестицій в будівельну сферу. Для вибору найбільш ефективних методів і інструментів регулювання інвестиційної діяльності необхідно виявити та структурувати інтереси взаємодіючих сторін, максимально забезпечити їх баланс, відстежуючи стосунки власності між суб'єктами інвестиційно-будівельної діяльності, особливості вкладення інвестиційних ресурсів, фази перетворення форм вартості і її зростання, фіксацію економічних і фінансових результатів інвестиційної діяльності в пріоритетних напрямках.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що методи і інструменти регулювання інвестиційної діяльності мають бути ієрархічною системою, в якій методи і інструменти регулювання низького рівня є конкретизацією вищестоящих і виступають засобом забезпечення методів і інструментів більш високого рівня. Дана ієрархічна система повинна закінчуватися сукупністю конкретних завдань і елементів, що забезпечують ефективне регулювання інвестиційної діяльності. Розв'язання цих проблем потребує удосконалення форм державного регулювання інвестиційної діяльності в будівельному комплексі і розробки відповідного методичного інструментарію оцінки соціально-економічної ефективності організаційно-економічних заходів державного регулювання інвестиційної діяльності в будівництві. Як на наш погляд, застосування ієрархічної системи регулювання інвестиційної діяльності в будівельному комплексі має ряд переваг.

По-перше, формування ієрархічної системи дозволяє використовувати такі методи дослідження, як метод аналітичної ієрархії, метод експертних оцінок і ін. для оцінки вкладу (вагомості) і рівня використання конкретних методів і інструментів в регулюванні інвестиційної діяльності.

По-друге, окрім спеціальних методів дослідження, навіть візуальне вивчення ієрархічної системи несе значне навантаження: дозволяє виявити бреші у використанні методів і інструментів регулювання і заповнити їх.

По-третє, систематизація методів і інструментів регулюючої дії дозволяє здійснювати вибір найбільш ефективних методів і інструментів, що забезпечують узгодження інтересів потенційних інвесторів і регіональної системи.

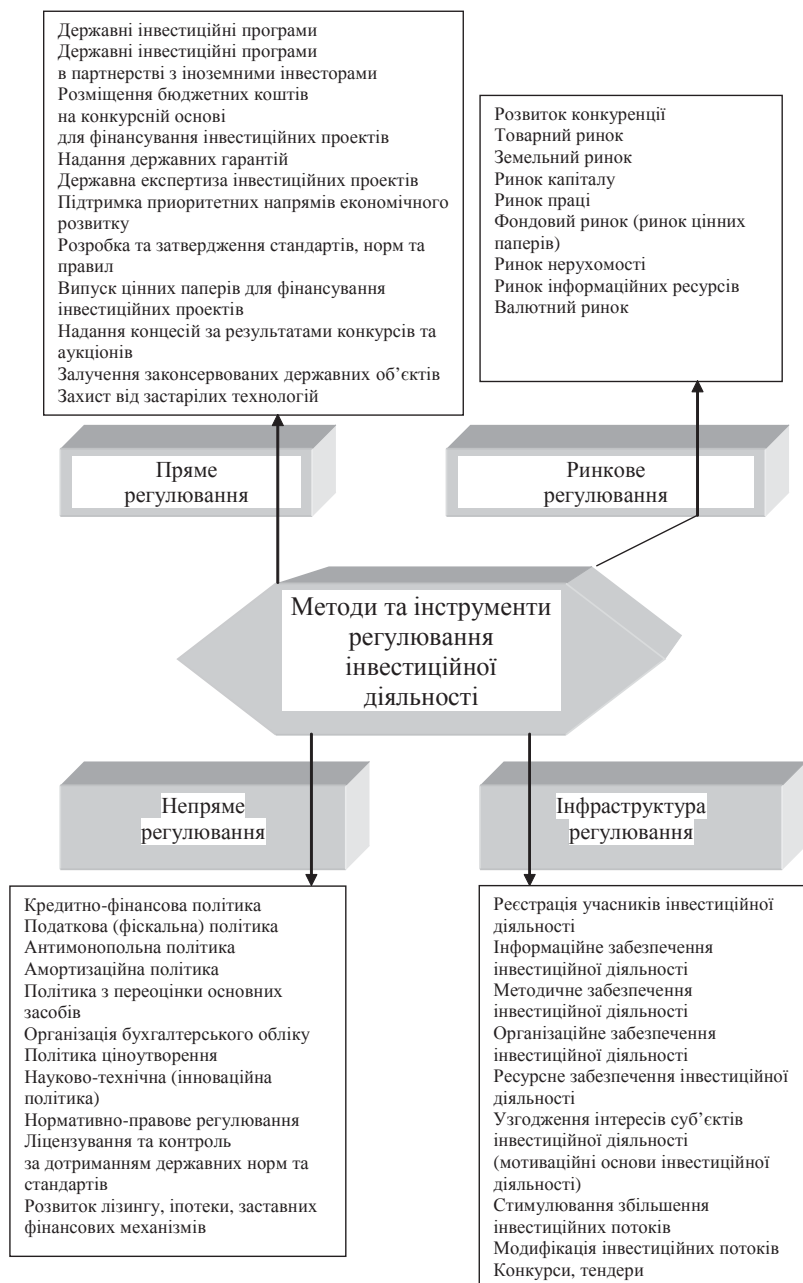

Рис. 1. Методи та інструменти регулювання інвестиційної діяльності

По-четверте, система методів і інструментів є основою для формування механізму реалізації державної стратегії регулювання інвестиційної діяльності.

Ієрархічна система методів і інструментів регулюючої дії включає підсистеми, які відбивають основні форми регулювання інвестиційної діяльності: ринкове регулювання (ринковий механізм є автоматичним регулятором інвестиційної діяльності); пряме регулювання (пряма участь органів влади в інвестиційній діяльності); непряме регулювання (стимулювання інвестиційної діяльності, створення сприятливого інвестиційного клімату); інфраструктура регулювання (рис. 1).

Ієрархічну систему методів і інструментів регулювання інвестиційної діяльності можна використати для розробки інвестиційної політики, а також в якості основи для розподілу функцій окремих суб'єктів управління, що здійснюють безпосереднє регулювання інвестиційної

діяльності в будівельній сфері. На основі цієї системи можна здійснювати оцінку рівня використання кожного методу або інструменту регулювання інвестиційної діяльності.

Державне регулювання інвестиційного процесу, покликане не відмінати принципи і механізми ринкового господарювання і не замінювати їх директивним управлінням, а, навпаки, стимулювати створення сприятливих умов для активізації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів на основі ринкового механізму.

На діяльність держави щодо регулювання інвестиційного процесу впливає стан і рівень розвитку ринкового господарства, рівень його орієнтованості на вирішення соціальних цілей і завдань. Але в усіх випадках це регулювання є складним процесом, що включає цілі, суб'єктів, об'єктів і засоби цього регулювання.

Окрім прямої участі в інвестиційній діяльності держава може регулювати інвестиційно-будівельний процес як система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних правомочними державними установами для стимулювання інвестиційної активності і на цій основі економічного зростання.

Сьогодні інвестиції є невід'ємним атрибутом макроекономічного механізму регулювання економіки. В умовах ринку будівництво набуває нового економічного змісту, пов'язаного з вільною динамікою фінансових ресурсів на відміну від централізованого планування. Ринкові стосунки зумовлюють значне розширення учасників будівельної діяльності і ґрунтуються на розвитку конкуренції за використання ресурсів. Будівельний комплекс трансформується в інвестиційно-будівельний, що відображає взаємодію між суб'єктами, що задовольняють власні інтереси на основі участі в реалізації інвестиційних програм та проектів.

Слід зазначити, що число учасників інвестиційно-будівельного процесу досить велике і їх функції різноманітні, але необхідно відмітити, що ядром інвестиційно-будівельної системи виступає замовник (інвестор). Він фокусує вплив усіх інших елементів, виконуючи функції ринкового регулятора, координує і контролює увесь цикл створення і реалізації будівельної продукції.

На наш погляд, склад учасників інвестиційно-будівельної діяльності доцільно представляти в чотирьох ланках:

- 1) інвестиційна ланка — система забезпечення інвестиційними ресурсами;
- 2) будівельна ланка — система будівельного виробництва;
- 3) промислова ланка — система виробництва і постачання будівельних матеріалів і конструкцій, будівельних і дорожніх машин;
- 4) інфраструктурна ланка — система організації виробничої і ринкової інфраструктури.

Інвестиційні ресурси формуються за рахунок заощаджень населення, засобів підприємств і організацій, кредитів банків, іноземних інвестицій, доходів від підприємницької діяльності, регіональних і муніципальних позик. Особлива роль в реальному інвестуванні відводиться спеціальним фінансово-кредитним інститутам — інвестиційним банкам, інвестиційним фондам і компаніям.

Будівельна ланка повинна забезпечувати кінцевий результат функціонування усього процесу. Якщо в умовах планової економіки цей результат розглядався як створення готової будівельної продукції із заданими показника-

ми якості будівельно-монтажних робіт, то в сучасних умовах при збереженні тих же вимог за якістю на перший план має виступати мета створення кінцевої будівельної продукції, що забезпечує експлуатаційну рентабельність введених будівель і споруд. Таким чином, від підрядних організацій, що здійснюють на території країни нове будівництво, розширення, реконструкцію і ремонт основних фондів, вимагається надати об'єктам такі споживчі властивості, при яких упродовж усього їх життєвого циклу забезпечуватиметься мінімум експлуатаційних витрат.

Промислова ланка робить для будівництва спеціалізовані знаряддя і предмети праці, певні види послуг. Склад цієї ланки повинні утворювати промислові підприємства і виробництва, що відносяться до п'яти галузей промисловості: промисловості будівельних матеріалів; скляної промисловості; машинобудування і металообробка; лісова, деревообробна і целюлозно-паперова промисловість. Базовою промисловістю будівельного комплексу має виступати промисловість будівельних матеріалів, продукція якої майже повністю споживається у будівництві. Таким чином, підприємства промисловості будівельних матеріалів мають утворювати "стаціонарну" структуру комплексу, а потоки матеріалів і конструкцій складатимуть головні матеріальні внутрішньоконструкційні зв'язки в системі інвестиційно-будівельного комплексу.

Інфраструктурна ланка поділяється на виробничу і ринкову складову. До виробничої відносяться: підприємства по ремонту машин, спеціалізовані транспортні організації, науково-дослідні і проектні організації, установи по підготовці кадрів. Ринкова інфраструктура включає територіальні лізингові центри, центри по ціноутворенню, органи позавідомчої експертизи проектів, органи з сертифікацій, тендерних комітетів.

До тих пір, поки не з'явиться чітка стратегія соціального і економічного розвитку держави, стримуватиметься впровадження програмно-цільового планування і управління. Без програмно-цільового управління неможливе належне прогнозування розвитку будівництва і управління регіональним та національним розвитком.

У розвинених країнах соціально-економічна стратегія розвитку формується і реалізується як комплекс середньо- і довгострокових програм, фінансування яких складає від 50% у США до 80% у Франції усіх бюджетних витрат. В Україні ж державні цільові програми сприймаються спрощено: як декларативні документи для відповідних органів галузевого або регіонального управління і суб'єктів господарювання для можливого, але не обов'язкового отримання ними фінансування або пільг в ході щорічного бюджетного процесу. Виконання програм належним чином не контролюється по термінах і результатах, програми недофінансуються, створюючи, з одного боку, джерело даремної витрати бюджетних коштів, а з іншої — механізм інфляції (як незавершене виробництво) і так званий механізм кризи.

Сьогодні портфель державних програм не прив'язаний до соціальної і економічної стратегії розвитку України. У країні реалізуються дві сотні державних програм, тисячі регіональних і місцевих програм і проектів. Усі вони системно не пов'язані, не погоджені за цілями, термінами і ресурсами, не забезпечені фінансами і управлінням.

Піклуючись про прогнозованість будівельної діяльності і регіональний та національний розвиток, їх керо-

ваність, міністерство підтримує ідею значного скорочення переліку державних програм, переходу від кошторисно-витратного фінансування до фінансування, орієнтованого на результат. Обсяг асигнувань має бути достатнім для досягнення запланованих результатів, а скорочення або припинення фінансування, що відбивається на планах будівництва і регіонального розвитку, повинні здійснюватися тільки за окремою формалізованою процедурою згідно з чіткими і прозорими критеріями.

Таким чином, можна сказати, що вимагає комплексного перегляду регламент як програмно-цільового управління, так і управління окремими програмами. При цьому основним механізмом реалізації державної стратегії відносно інвестиційно-будівельного комплексу має бути комплекс заходів щодо активізації інвестиційної діяльності у будівництві, що включає:

- концентрацію державних інвестицій на об'єктах, що забезпечують впровадження нових містобудівних принципів, архітектурно-будівельних систем, технологічних, об'ємно-планувальних і конструктивних рішень;

- підвищення рівня координації і якості управління інвестиціями, що реалізуються у рамках адресної інвестиційної програми та державних цільових програм, спрямованих на підвищення економічного добробуту країни, конкурентоспроможності будівельної продукції.

- активне використання механізмів зниження інвестиційних ризиків у наукомісткі і високотехнологічні проекти за рахунок державної підтримки завершальних стадій досліджень і розробок і доведення їх результатів до стадії комерційного освоєння;

- активізація розвитку інфраструктури інвестиційного ринку (фондів венчурного фінансування, страхових агентств, спеціалізованих інформаційних агентств і так далі), формування ринку інноваційно-орієнтованих інвестиційних проектів;

- розробка механізмів участі держави в інвестиційних проектах нефінансовими вкладеннями у вигляді об'єктів інтелектуальної власності;

- активізація діяльності державних банків, державних інвестиційних компаній по відбору і фінансуванню на зворотній основі інвестиційних проектів будівництва;

- посилення інвестиційної спрямованості в діяльності ринку цінних паперів з метою вдосконалення механізму міжгалузевого переливання капіталу;

- вдосконалення і розширення лізингової діяльності;

- перегляд існуючих механізмів і принципів виділення державних гарантій по інвестиційних кредитах.

Роль будівельного комплексу в досягненні стратегічних цілей розвитку суспільства визначається тим, що кінцеві результати досягаються шляхом здійснення інвестиційно-будівельних програм і проектів на державному та регіональному рівнях.

ВИСНОВКИ

Кризові явища у будівельному комплексі дали потужний поштовх до переосмислення причин виникнення проблем і пошуку нових, вільних від докризових недоліків механізмів його подальшого розвитку.

Триєдиною місією держави в нових умовах є регулювання макроекономічної ролі будівельного комплексу, механізму економічних стосунків його учасників і

забезпечення ефективності проектних рішень.

Державну стратегію регулювання відносно будівництва і його підгалузей необхідно формувати на основі пізнання об'єктивних прямих і зворотних зв'язків інвестиційно-будівельних процесів, моделювання впливу структури, економічного механізму і показників розвитку інвестиційно-будівельного комплексу на динаміку соціального та економічного розвитку держави.

Фінансовий механізм будівельного комплексу необхідно удосконалювати, задіявши нові джерела і форми фінансування і досягнувши таким чином балансу цілей стратегічного розвитку і його фінансового забезпечення.

Пріоритетні напрями розвитку будівництва повинні витікати із стратегій соціального і економічного розвитку держави, державних і регіональних цільових програм. Результативність і ефективність програм повинні забезпечуватися професійним плануванням і управлінням, впровадженням процедури коригування програм, контролем за фінансуванням і термінами виконання заходів.

Необхідно прискорити розвиток ринкових економічних стосунків між учасниками будівництва, формування раціональної регіональної структури, інфраструктури і спеціалізації учасників будівництва, структури капіталу галузі і рівня капіталізації, удосконалити систему договірних стосунків, формування вартості, ціни і прибутку учасників будівництва, достатніх для їх функціонування і розвитку.

Потрібно забезпечити постійне підвищення ефективності проектних рішень в містобудуванні, будівництві і капітальному ремонті, враховуючи увесь комплекс витрат упродовж життєвого циклу будівельної продукції, впровадивши механізм мотивації науково-проектних організацій по розробці ефективних проектних рішень.

Література:

1. Асаул А.Н., Батрак А.В. Финансово-строительные группы — основа региональных строительных комплексов. // Журнал "Экономика строительства". — Санкт-Петербург, 2010. — № 3. — С. 53—56.

2. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски. — М., 2011. — С. 34—37.

3. Кадол Л.В. Етапи реструктуризації підприємств будівельної галузі / Л.В. Кадол // Вісн. Криворізь. техн. ун-ту: зб. наук. пр. — Кривий Ріг, 2005. — Вип.6. — С. 193—196.

4. Кочуєв В. Проблеми прийняття господарських рішень в умовах ризику та невизначеності на регіональному й місцевому рівнях / В. Кочуєв // Аспекти самоврядування. — 2005. — №2. — С. 57.

5. Коротич О.Б. Підвищення ролі системи місцевого самоврядування в управлінні розвитком регіонів України / О.Б. Коротич // Вісник Академії економічних наук України. — 2004. — №1. — С. 37—42.

6. Снякова А.Ф. Концессионные соглашения: привлечение в регион инвестиций с помощью государственно-частного партнерства // Журнал "Региональная экономика: теория и практика". — Харьков, 2011. — № 10 (49). — С. 59—64.

7. Якунин В.И. Партнерство в механизме государственного управления // Журнал "Социологические исследования" — М., 2009. — № 2. — С. 13—14.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2012 р.